

## СПОЖИВЧЕ КРЕДИТУВАННЯ В УКРАЇНІ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ В УМОВАХ ФІНАНСОВО- ЕКОНОМІЧНОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ

ВОВЧАК Ольга Дмитрівна - доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри банківської справи ДВНЗ «Університет банківської справи»

АНТОНЮК Оксана Іванівна - кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів, обліку та аудиту Хмельницького кооперативного торговельно-економічного інституту  
УДК 336.77:366.2 (477)

---

*Стаття посвячена дослідженню розвитку потребительського кредитування в Україні. Розглянуті теоретичні підходи до сутності потребительського кредиту, проаналізовані особливості його еволюції та розкриті причини, які сдерживають його розвиток в Україні.*

**Ключевые слова:** кредит, потребительский кредит, коммерческий банк, просроченная задолженность, кредитоспособность.

### Постановка проблеми

Споживчий кредит займає важливе місце у соціально-економічному розвитку більшості країн. Актуальність споживчого кредитування зростає з кожним роком, що пояснюється прагненням фізичних осіб до зростання рівня життя. Водночас активізація споживчого кредитування є економічно важливою і вигідною не тільки для населення, а й для банківських установ та для стабілізації й розвитку економіки держави загалом. Його роль сьогодні значно зростає і в Україні, незважаючи на фінансово-економічну нестабільність та погіршення макроекономічних показників. У макроекономічному плані споживчий кредит збільшує сукупний платоспроможний попит на предмети споживання і послуги, що стимулює розширення обсягів їх виробництва.

Значне зростання обсягів споживчого кредиту в Україні стало важливим чинником розвитку банківської системи й економіки загалом. Водночас споживче кре-

дитування пов'язане з високими ризиками, перш за все, кредитними, що може спричинити кризові явища у банківській системі через погіршення якості кредитного портфеля.

### Стан дослідження

Теоретичні засади споживчого кредитування досліджено у працях таких зарубіжних учених, як: Дж. Сінкі, П.Роуз, Р.Гросіан, Дж. Вулфел, О.Лаврушин. Основні напрями розвитку споживчого кредитування висвітлено також і у багатьох працях вітчизняних авторів: О. Барановського, У. Владичин, Б. Івасіва, С. Ілляшенка, В. Лагутіна, О. Морозової, А. Мороза, С. Реверчука, М. Савлука, Я. Чайковського та інших. Зазвичай учені переважно акцентують увагу на сутності споживчого кредитування, при цьому питанням впливу споживчого кредитування (позитивного чи негативного) на розвиток економіки країни, перспективам його розвитку в умовах фінансово-економічної нестабільності приділяється недостатньо уваги.

**Метою** дослідження в рамках статті є розкриття етапів становлення та еволюції споживчого кредитування, його ролі на кожному з етапів в розвитку економіки України в умовах фінансово-економічної нестабільності та окреслення перспективних напрямів його активізації й підвищення ролі в національній економіці.

### **Виклад основного матеріалу дослідження**

Одним із найбільш поширених видів банківського кредитування у розвинених країнах світу є споживче кредитування. Саме цей вид кредиту є визначальним стимулювальним чинником інтенсифікації розвитку економіки [5, с. 69]. Споживчий кредит і виконання ним перерозподільної функції вирішує протиріччя між цінами на предмети тривалого користування й наявними доходами населення за необхідності реалізації продукції виробниками. Скориставшись кредитом, фізичні особи наближують досягнення споживчих цілей і отримують речі, власниками яких вони стали б лише в майбутньому. Виробники ж товарів і послуг мають можливість пришвидшити реалізацію продукції і завершити кругообіг капіталу. Саме в цьому і полягає основне призначення споживчого кредиту – сприяння підвищенню життєвого рівня населення й прискоренню економічного розвитку.

Сьогодні в економічній літературі відсутній єдиний підхід до визначення сутності споживчого кредиту. Дану економічну категорію розглядають лише в контексті кредитування загалом, що, на нашу думку, є не зовсім коректно. Наукові підходи до визначення сутності споживчого кредиту наведено у табл. 1.

З огляду на розглянуті підходи до визначення сутності споживчого кредиту, ми вважаємо, що під споживчим кредитом слід розуміти грошові кошти, які надаються фізичним особам – резидентам країни у національній валюті банками та небанківськими фінансовими установами для задоволення особистих потреб, що не пов'язані із підприємницькою діяльністю, на засадах поверненості, платності, забезпеченості та строковості.

В економічній літературі також звертається увага на те, що кредиторами при споживчому кредитуванні можуть виступати як банки, так і небанківські кредитні установи, підприємства торгівлі, суб'єкти господарювання, фізичні особи і держава [6, с. 117]. В Україні небанківськими кредитними установами, що надають споживчий кредит, є ломбарди й кредитні спілки. Водночас, як

свідчать офіційні статистичні дані, рівень розвитку банківського споживчого кредитування в Україні значно вищий порівняно з небанківським. Тому вплив саме банківського споживчого кредитування на розвиток вітчизняної економіки розглянемо детальніше.

Вважаємо, що еволюція банківського споживчого кредитування в Україні охоплює такі етапи (рис. 1).

Розглянемо запропоновану періодизацію детальніше.

**I етап «Зародження» (1991-1995 рр.)** – характеризується глобальними змінами в усіх сферах національної економіки. Відбувається становлення банківської системи незалежної України на фоні гіперінфляції, тотального безробіття, зниження доходів населення. За таких умов споживче кредитування не могло розвиватись належним чином.

**II етап «Становлення» (1995-2000 рр.)**. Економіка країни повільними темпами стабілізується. Водночас відбувається становлення ринку споживчого кредитування. На даному етапі відсоткові ставки за споживчими кредитами були досить високими. Все більше банків стали використовувати споживчі кредити для фінансування потреб фізичних осіб. У цей же час з метою поширення споживчого кредитування та нарощення портфеля споживчих кредитів комерційні банки розпочинають співпрацю з великими торговельними мережами: «Фокстрот», «Епіцентр К», «Ельдорадо».

**III етап «Активізація» (2000-2005 рр.)**. Комерційні банки в цей період активно кредитували фізичних осіб, впроваджували нові кредитні продукти, поступово спрощувалася процедура їх надання. Зокрема, у 2002 р. за рахунок кредитів кінцеве споживання фінансувалось у розмірі 2,3 % ВВП. Водночас відсоткові ставки все ще залишалися достатньо високими. У 2003 р. НБУ переглянув Положення про кредитування та скасував заборону надавати фізичним особам кредити в іноземній валюті, що відкрило шлях до надання валютних споживчих кредитів, які сприяли збільшенню пропозиції на ринку споживчих кредитів.

## Наукові підходи до визначення поняття «споживчий кредит»

<i>Автор</i>	<i>Визначення поняття «споживчий кредит»</i>
Закон України «Про банки і банківську діяльність» [8]	Споживчий кредит – це кредит, що надається споживачеві на придбання продукції для особистих потреб, які безпосередньо не пов'язані з підприємницькою діяльністю або виконанням обов'язків найманого працівника.
Закон України «Про захист прав споживачів» [9]	Споживчий кредит – це кошти, що надаються кредитором (банком або іншою фінансовою установою) споживачеві на придбання продукції. При цьому під продукцією маються на увазі будь-які виріб (товар), робота чи послуга, що виготовляються, виконуються чи надаються для задоволення суспільних потреб.
Бондар О.П. [3, с. 5]	Споживчий кредит - це надання державою, підприємствами, кредитними інститутами і окремими громадянами позичкової вартості (у грошовій, товарній і натуральній формі) населенню для використання її на споживчі потреби на засадах повернення і, як правило, з виплатою відсотка
Івасів Б.С. [7, с. 482]	Споживчий кредит - це вид позички, яка надається торговими компаніями, банками та іншими кредитно-фінансовими установами споживачеві для придбання товарів та оплати побутових послуг .
Івченко М. [11, с. 7]	Споживчий кредит – це кредит, який надається фізичним особам на придбання споживчих товарів та послуг і який погашається поступово. Споживчий кредит характеризує відносини, що виникають з приводу фінансування потреб кінцевого споживання.
Кудряшов С.В. [12, с. 5]	Споживчий кредит - це один з видів банківського кредиту, що обслуговує фінансування особистих та господарських потреб домогосподарств як кінцевих споживачів валового внутрішнього продукту.
Лаврушин О. І. [2, с. 346]	Зміст споживчого кредиту складають відносини при яких населення є позичальником (у ранніх працях). Продаж підприємствами торгівлі споживчих товарів з відстрочкою платежу або надання банками позичок на купівлю споживчих товарів, а також на оплату різного роду витрат особистого характеру (сучасний погляд).
Мороз А.М. [1, с.178]	Споживчий кредит – це кредит, що спрямовується на задоволення особистих потреб людей, тобто обслуговує сферу особистого споживання.
Мочерний С. В. [13, с. 176]	Споживчий кредит – це кредит, який надається тільки в національній грошовій одиниці фізичним особам-резидентам України на придбання споживчих товарів тривалого користування та послуг і повертається в розстрочку, якщо інше не передбачено умовами кредитного договору. Між банком та населенням може існувати й посередник, наприклад торговельна організація, однак при цьому зміст споживчого кредиту не змінюється;
Туган-Барановський М.І. [18, с. 306]	Споживчий кредит - це кредит, який слугує споживчим потребам особи, що кредитується».

Джерело: авторська розробка

*IV етап «Кредитний бум»(2005-2008 рр.).* У цей час відбувається суттєве посилення позицій споживчого кредитування і подальше зростання його обсягів, навіть в умовах фінансової нестабільності, коли банки зму-

шені були змінювати умови кредитування майже щомісяця. За час «кредитного буму» 2005-2008 рр. на тлі стрімкого зростання ємності ринку споживчих товарів і послуг, кредити населенню розповсюдились на всі

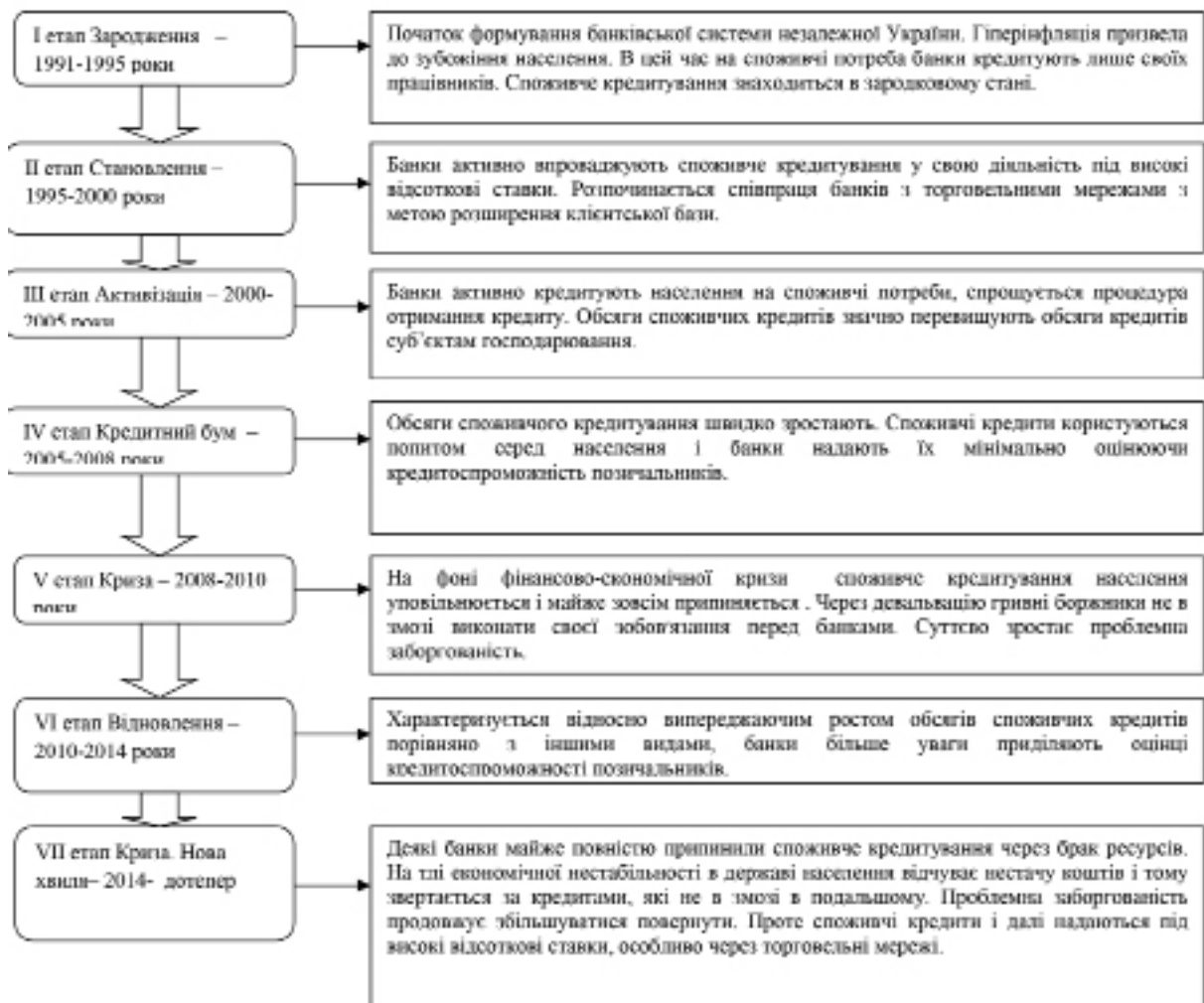


Рис. 1. Етапи розвитку банківського споживчого кредитування в Україні

Джерело: власна розробка

напрями споживання. У продуктивній лінійці банків швидко збільшувались пропозиції як різноманітних цільових кредитів (автомобілі, побутова техніка тощо), так і нецільових кредитів (готівкою і карткові). Перевірка кредитоспроможності практично не здійснювалася. Темпи зростання кредитів населенню в Україні до 2008 р. постійно перевищували темпи зростання доходів домогосподарств. З цієї причини в період «буму» кредитування в Україні населення дуже швидко (за 3-4 роки) звикло жити у борг. Якщо в 2004 р. рівень споживчих боргів був 6 %, то в 2008 р. він вже перевищував 44 % [17].

**V етап «Криза» (2008-2010 рр.).** Через світову фінансово-економічну кризу, яка суттєво вплинула на банківську систему України

та національну економіку загалом, а також девальвацію гривні, з 2009 р. розпочалося падіння кількості виданих споживчих кредитів. Упродовж 2009 р. і більшої частини 2010 р. вітчизняні банки майже припинили кредитування фізичних осіб для задоволення їх споживчих потреб (у середньому щомісяця видавалося кредитів на суму 3-4 млрд. грн.) [17]. У цей час банки активно займалися над поверненням проблемних кредитів, кількість яких стрімко зростала. Нові кредити видавалися після ретельної перевірки кредитоспроможності позичальника, під значно вищі відсоткові ставки та на коротші терміни. З огляду на це вимоги до позичальників-фізичних осіб стали жорсткішими.

**VI етап «Відновлення» (2010-2014 рр.).** У другій половині 2010 р. ринок споживчо-

го кредитування став активізуватися після відновлення довіри населення та суб'єктів господарювання до вітчизняної банківської системи. Банки більше уваги стали приділяти мінімізації кредитних ризиків у сфері споживчого кредитування. Робота з проблемною заборгованістю дала свої результати – її обсяги почали поступово зменшуватися. Упродовж 2010 р. залишки за кредитами в іноземній валюті, виданих домашнім господарствам, зменшилися на 17,1%, або на 29 799 млн. грн., 2011 р. – на 20,9%, або на 30 231 млн. грн. – до 114 549 млн. грн. До кінця літа 2012 р. частка кредитів у гривні становила 48,2% від загального кредитного портфеля фізичних осіб (для порівняння до осені 2008 р. – 34,4%) [15].

**VII етап «Криза. Нова хвиля» (2014- дотепер).** У цей час частка споживчих кредитів строком до 1 року в портфелі вітчизняних банків становила більше 37%. Рівень кредитної заборгованості населення відносно ВВП знизився з 29,6 % у 2008 р. до 13,3 % на початок 2014 р. За інформацією Асоціації колекторського бізнесу України (АКБУ) за останні п'ять років сума проблемних боргів населення в кредитному портфелі кредитних установ збільшилася з 67 млрд. грн. до 75 млрд. грн., що становило в 2014 р. близько 45 % загального обсягу боргів [17]. Подальше зростання проблемних кредитів у банках у 2014-2015 рр. відповідало новій девальвації гривні та є підтвердженням хиб-

ності дозволеного у 2003 році кредитування населення в іноземній валюті, в той час як більшість доходів домогосподарства отримують у гривні, а економічний стан у країні оцінюється як нестабільний. Збільшення частки споживчих кредитів у кредитних портфелях банків упродовж 2014-2015 рр. пояснюється перерахунком залишків заборгованості за кредитами, що пов'язано зі зміною курсу гривні.

Як свідчить проведене дослідження, за досить короткий час споживче кредитування в Україні пройшло шлях від зародження до поступового зростання, водночас основні динамічні зміни в банківському споживчому кредитуванні відбулися за останні 10 років.

Сьогодні існує досить широкий спектр банківських продуктів зі споживчого кредитування як на ринку світовому, так і України. Завдяки кредитуванню на споживчі потреби задовольняються потреби населення, підвищується платоспроможний попит фізичних осіб, життєвий рівень загалом, а також певним чином згладжується соціальна нерівновага суспільства. Отже, вплив такого кредитування на розвиток національної економіки очевидний.

Як свідчить проведене дослідження, споживчий кредит відіграє суттєву роль у забезпеченні соціальних потреб населення, формуванні платоспроможного попиту, який, у свою чергу, впливає на розвиток економіки країни, полегшуючи процес реалізації

Таблиця 2

**Споживчі кредити домогосподарствам України, надані вітчизняними банками у 2009-2015 рр.**

Період	Усього кредити домогосподарствам, млн. грн.	Споживчі кредити, млн. грн.	Частка споживчих кредитів, %	Темп приросту споживчих кредитів	
				млн грн	%
01.01.2009	280 490	186 088	66	-	-
01.01.2010	241 249	137 113	57	-48 975	-26,3
01.01.2011	209 538	122 942	59	-14 171	-10,3
01.01.2012	201 224	126 192	63	3 250	2,6
01.01.2013	187 629	125 011	67	-1 181	-0,9
01.01.2014	193 529	137 346	71	12 335	9,9
01.01.2015	211 215	135 094	64	-2 252	-1,6
01.01.2016	174 869	104 879	60	-30 215	-22,4

Джерело: складено за даними [15]

лізації продукції, прискорюючи отримання прибутку і надходження доходів до Державного бюджету.

Споживче кредитування тісно пов'язане з різноманітними економічними та соціальними процесами. Це пояснюється тим, що, впливаючи один на одного, вони спричиняють певні зрушення в економіці, причому ці зміни можуть справляти різний ефект, як позитивний, так і негативний. Так, до переваг споживчого кредиту можемо віднести збільшення сукупного платоспроможного попиту на споживчі товари й послуги, який стимулює розширення виробництва в умовах ринкової економіки, де платоспроможний попит є основним чинником економічного зростання; прискорення обігу грошових коштів, що призводить до стимулювання фінансово-банківської галузі; розширення споживчого кредиту сприяє формуванню цивілізованих відносин на споживчому ринку країни [10, с. 81].

З метою оцінки ролі споживчого кредиту на вітчизняному кредитному ринку, сучасного стану його розвитку в Україні та виявлення впливу на розвиток вітчизняної економіки, проведемо ретроспективний аналіз обсягів споживчого кредитування, починаючи з 2009 р. (табл. 2).

Аналіз даних табл. 2 підтверджує тенденції розвитку споживчого кредитування в Україні в розрізі виділених етапів. Починаючи з 2009 р., спостерігається спад обсягів

наданих споживчих кредитів – за 2009 р. це зменшення становило 26% або 48 975 млн. грн. Незважаючи на це, частка споживчих кредитів у загальному обсязі банківських кредитів домогосподарств залишалась відносно стабільною – у середньому 63% за досліджуваний період. З березня 2011 р. щомісячно видавалося споживчих кредитів на суму понад 8 млрд. грн. [15].

Така тенденція могла б спричинити нову хвилю активізації споживчого кредитування, але до кінця 2011 р. не зберіглась. Обсяг кредитів домашнім господарствам на кінець 2012 р. становив 187,6 млрд. грн., що майже на 100 млрд. грн. менше, ніж у 2008 р. Отже, кредитування населення до 2013 р. не було відновлене до докризових обсягів. - У 2011-2014 рр. на ринку споживчих кредитів активно розвивався лише сегмент дрібних кредитів – це готівкові кредити, кредитні карти та кредити на споживчі товари. Вони й забезпечили поживлення цього сегменту, про що свідчить деяке зростання – близько 10%, проте відновленню докризових обсягів кредитування завадила політична та економічна нестабільність в державі і вже за 2014-2015 рр. спостерігалось скорочення його обсягів на 22.4% або на 30 215,0 млн. грн. На тлі економічної нестабільності в країні багато банків, через підвищення ризиків цього виду кредитування, взагалі згорнули його. За результатами 2014 р. кількість банків, що надавали споживчі кредити, зменшилась

Таблиця 3

**Кредити, надані домогосподарствам банками України в розрізі валют у 2009-2015 рр., млн. грн.**

Період	Усього	Споживчі кредити				
		усього	у тому числі в розрізі валют			
			у гривні	%	в іноземній валюті	%
01.01.2009	280 490	186 088	66 693	35,84	119 395	64,16
01.01.2010	241 249	137 113	52 190	38,06	84 923	61,94
01.01.2011	209 538	122 942	52 478	42,69	70 464	57,31
01.01.2012	201 224	126 192	71 091	56,34	55 100	43,66
01.01.2013	187 629	125 011	85 384	68,30	39 627	31,70
01.01.2014	193 529	137 346	108 224	78,80	29 122	21,20
01.01.2015	211 215	135 094	95 763	70,89	39 331	29,11
01.01.2016	174 869	104 879	66 662	63,56	38 218	36,44

Джерело: складено за даними [15]

на 35 %, зменшилось і число пропозицій кредитних продуктів населенню [15]. Така ситуація зумовлена насамперед впливом депозитів населення, зниженням ліквідності банків, новою хвилею неплатежів з боку позичальників і зростанням проблемної заборгованості.

З метою з'ясування причин коливань на ринку кредитів фізичним особам саме в сегменті банківських споживчих кредитів проаналізуємо структуру портфеля споживчих кредитів банків України в розрізі валют (табл. 3).

Як свідчать дані табл. 3, динаміка структури споживчих кредитів у розрізі валют є нестабільною. Валютні кредити становили 64,16% у 2008 р., 61,94% – у 2009 р. і 57,31% у 2010 р. всіх споживчих кредитів, виданих банками фізичним особам. Після заборони видавати споживчі кредити у валюті, їх частка постійно знижувалася з 43,66 % – у 2011 р, до 21,20 % – у 2014 р. [15]. Обсяги та частка кредитів у гривневому еквіваленті, навпаки, зростали аж до 2015 р. (рис. 2).

Зазначені зміни зумовлені, з одного боку, спочатку дозволом, а потім заборною надавати споживчі кредити населенню в іноземній валюті, з іншого, продиктовані реальними ресурсними можливостями банків,

які змінились з впливом іноземного капіталу й поступовим відновленням депозитів у гривні. Так, починаючи з 2014 р., знову відбувається зростання частки та обсягів валютних кредитів – до 36,44% станом на 01.01.2016 року [15]. При цьому зростання частки цих кредитів у кредитних портфелях банків упродовж 2014-2015 рр. пояснюється перерахунком залишків заборгованості за кредитами, що пов'язано зі зміною курсу гривні, а не реальним зростанням надання кредитів.

Що стосується структури споживчих кредитів у розрізі строків погашення, то у 2008-2011 рр. споживчі кредити терміном понад 5 років становили більше половини всіх кредитів, у 2012 р. їх частка впала до 38 %, у 2013 р. – до 28 %, а в 2014 р. – до 31%. Натомість частка споживчих кредитів строком до 1 року в кредитному портфелі постійно зростала з 13,5 % – у 2008 р. до 28,7 % – у 2012 р. та більше 37 % – у 2013- 2014 рр. (рис. 3).

Зауважимо, що структура споживчих кредитів в Україні у 2008-2015 рр. у розрізі цільового спрямування свідчить про зростання частки споживчих кредитів на тлі скорочення їх обсягів, а структура в розрізі строків демонструє скорочення обсягів і

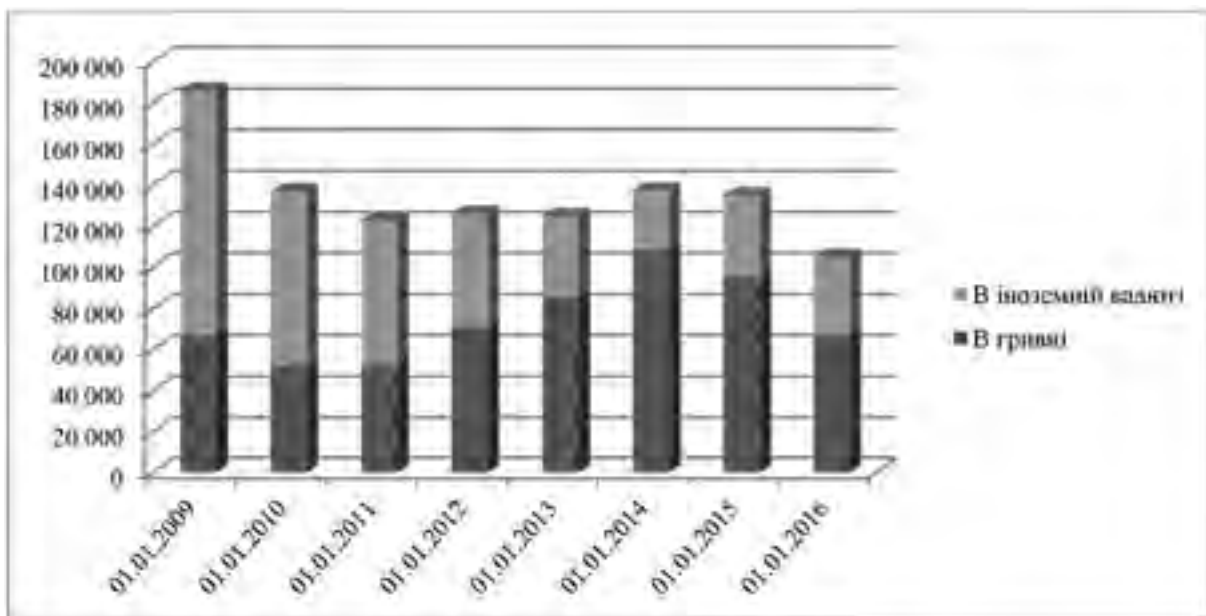


Рис. 2. Динаміка наданих банками України споживчих кредитів у розрізі валют у 2009-2015 рр., млн.. грн.

Джерело: складено за даними [15]

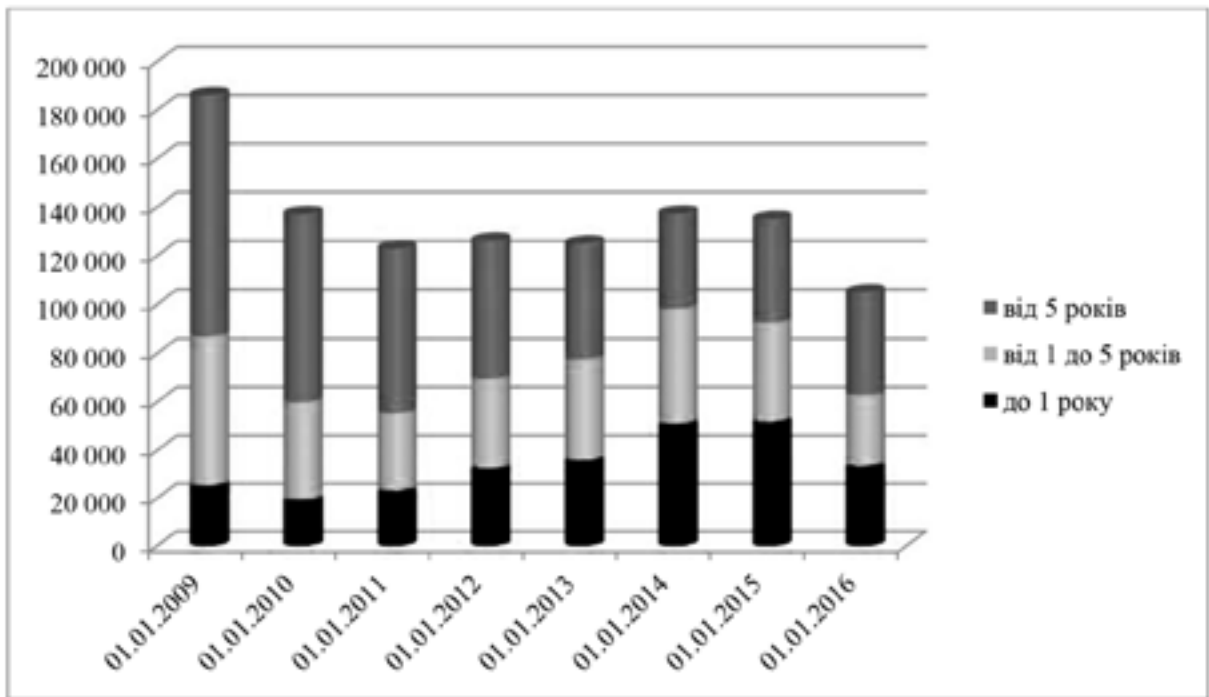


Рис. 3. Динаміка наданих банками України споживчих кредитів у розрізі строків погашення у 2009-2015 рр., млн. грн.

Джерело: складено за даними [15]

частки довгострокових кредитів у загальному обсязі споживчих кредитів.

Як свідчить аналіз та сучасна банківська практика, незважаючи на описані позитивні тенденції, реального відновлення банками надання споживчих кредитів не відбувається, а однією з ключових проблем у сфері споживчого кредитування сьогодні є високий рівень проблемної заборгованості з боку населення. Після значної девальвації гривні в кінці 2008 р. (більш ніж на 40 %) більшість позичальників не впорались із кредитним навантаженням, що сприяло непогашення ними заборгованості за споживчими кредитами. Крім того, дозвіл НБУ на надання валютних кредитів також опосередковано вплинув на це. За 2009 р. частка прострочених кредитів у портфелях банків зросла у 3,9 рази – до 69 935 млн. грн. (9,4 % всіх кредитів), у той час як на початок 2009 р. була 2,2 %. У кінці 2010 р. показник становив вже 11,2 % [17].

Ситуація дещо стабілізувалась у 2011-2013 рр., але частка простроченої заборгованості у кредитному портфелі банків не стала нижчою за 7%. За оцінками ж експертів, обсяг проблемних кредитів у портфе-

лях банків у 2009 р. перевищував 30 % [4]. За даними ж рейтингового агентства Fitch Ratings проблемні активи в кредитних портфелях банків України в 2010 р. становили 34 % [14], а за даними компанії DB Research – 45 % [16, с. 48]. При цьому різниця в оцінках рівнів «неякісних» кредитів зумовлена відмінностями у використовуваній методиці НБУ та розрахунком їх за міжнародними стандартами.

З 2010 р. загальні обсяги кредитування були відновлені банками, однак стрімке падіння обсягів споживчих кредитів продовжувалось ще до кінця 2012 р. (рис. 4).

Як свідчать дані рис. 4, у 2014-2015 рр. спостерігалось нове зростання проблемних кредитів у банках, що спричинене девальвацією гривні та масовим кредитуванням фізичних осіб в іноземній валюті. Отже, нове зростання проблемної заборгованості населення в кредитних портфелях вітчизняних банків спричинено не лише негативними макроекономічними змінами, а й відвертим нехтуванням банками основними принципами ризик-менеджменту.

Обмеження доступу фізичних осіб до банківських ресурсів може уповільнити тем-



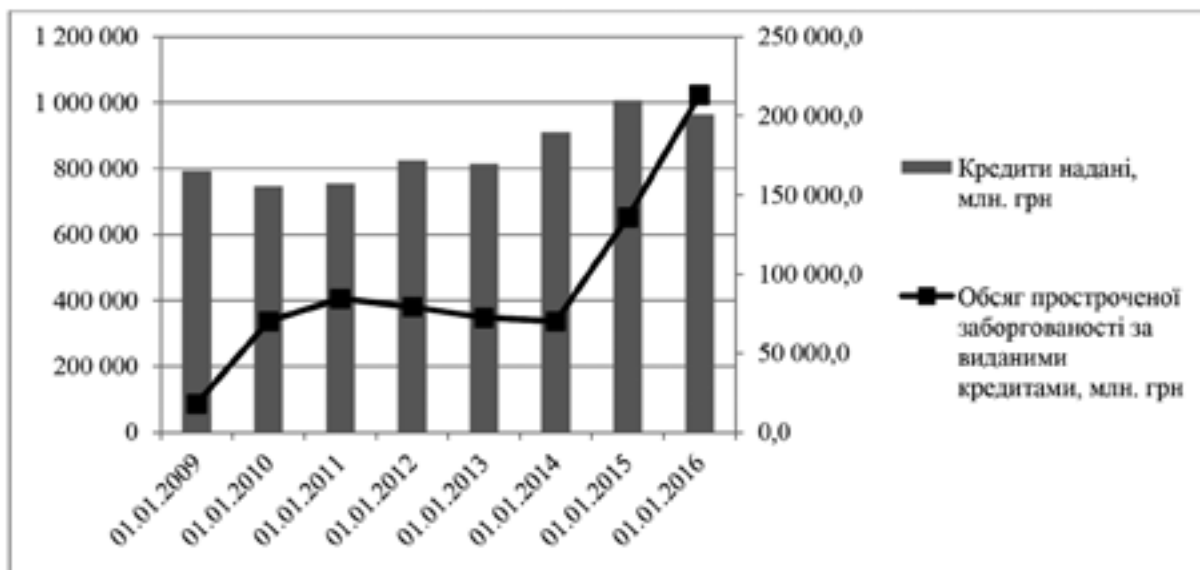


Рис. 4. Динаміка проблемної заборгованості у портфелях банків України у 2009-2015 рр., млн. грн.

Джерело: складено за даними [15]

пи зростання інфляції, але в той же час є однією з причин стагнації кредитної діяльності вітчизняного банківського сектору та зміни структури споживчого ринку України.

За результатами проведеного аналізу сучасного стану розвитку споживчого кредиту з'ясовано низку чинників, що гальмують його розвиток в Україні, а саме:

- фінансово-економічна й політична нестабільність;
- підвищення рівня інфляції та зниження реальних доходів і рівня життя населення. Низький рівень заробітної плати спричиняє неможливість повернення багатьма позичальниками кредиту і відсотків за ним;
- нестабільність курсу валют, їх стрімке зростання, а отже, підвищення ризику неповернення кредитів, отриманих в іноземній валюті;
- недосконале законодавство у сфері кредитування фізичних осіб;
- нерозвиненість інфраструктури кредитного ринку, недовіра населення до вітчизняної банківської системи;
- зростання кредитного ризику, пов'язаного з необ'єктивною оцінкою кредитоспроможності фізичних осіб-позичальників.

Враховуючи вищевикладене, робимо висновки, що споживче кредитування відіграє

важливу роль в економічному зростанні. Тому подальший розвиток кредитування фізичних осіб в Україні має бути спрямований на:

- удосконалення нормативно-правової бази у сфері кредитування фізичних осіб;
- здешевлення споживчих кредитів шляхом прив'язки відсоткової ставки за ними до облікової ставки НБУ;
- комплексний підхід до оцінки кредитоспроможності потенційних позичальників із застосування скоринг-систем, що спростить процедури отримання споживчого кредиту;
- забезпечення функціонування всеукраїнського бюро кредитних історій, у якому мають бути сконцентровані дані про усіх потенційних позичальників;
- активне використання маркетингових технологій для забезпечення зростання обсягів споживчого кредитування, створення нових кредитних продуктів для фізичних осіб.

#### Висновки

На підставі проведеного аналізу розвитку споживчого кредитування в Україні доходимо висновку, що споживчий кредит має велике соціально-економічне значення для розвитку країни. Він чинить на економіку як позитивний, так і негативний вплив, характер якого суттєво змінюється залежно

### АНОТАЦІЯ

Стаття присвячена дослідженню розвитку споживчого кредитування в Україні. Розглянуто теоретичні підходи до визначення сутності споживчого кредиту, проаналізовано особливості його еволюції та визначено причини, які гальмують його розвиток в Україні.

від фази економічного циклу. Сьогодні в Україні обсяги споживчого кредитування скорочуються через негативний вплив фінансово-економічної та політичної кризи, які зумовлюють підвищення кредитних ризиків, зниження купівельної спроможності населення, зниження довіри до банків.

Отже, враховуючи високий рівень ризику, який притаманний споживчому кредиту, та складну економічну ситуацію в Україні, найближчим часом поживлення ринку споживчого кредитування може не відбутися.

### Література

1. Банківські операції: Підручник / А. М. Мороз, М. І. Савлук, М. Ф. Пуховкіна та ін.; За заг. ред. А. М. Мороза. – 3-тє вид., перероб. і доп. – К.: КНЕУ, 2008. – 608 с.
2. Банковское дело : [учебник] / [Лаврушин О.И., Мамонова И.Д., Валенцева Н.И.]; под ред. О.И. Лаврушина. – М.: Финансы и статистика, 2003. – 768 с.
3. Бондарь О.П. Кредитування населення на споживчі потреби: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.00.08. «Гроші, фінанси, кредит» / О.П. Бондарь. – Київ, 2007 – 19 с.
4. Вовк В.Я. Ринок споживчого кредитування: проблеми та перспективи розвитку у посткризовий період [Електронний ресурс]. – Режим доступу – [http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis\\_nbuv/cgiirbis\\_64.exe](http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe)
5. Грищук Ю.П. Проблеми споживчого кредитування в Україні / Ю.П. Грищук. [Електронний ресурс]. – Доступний з [http://www.rusnauka.com/27\\_NPM\\_2012/Economics/1\\_1167\\_50.doc.htm](http://www.rusnauka.com/27_NPM_2012/Economics/1_1167_50.doc.htm), с. 69
6. Гроші та кредит : [підручник] / [Савлук, А. М. Мороз, І.М. Лазепко та ін.]; за ред. М. І. Савлука. – [6-те вид.] – К.: КНЕУ, 2011. – 589 с.
7. Енциклопедія банківської справи України / [Редкол.: В.С. Стельмах та ін.]. – К.: Молодь, Ін Юре, 2001. – 680 с.

### SUMMARY

The article investigates the development of consumer crediting in Ukraine. Theoretical approaches to defining the essence of consumer credit, the peculiarities of its evolution and identifies reasons that hinder its development in Ukraine.

8. Закон України «Про банки і банківську діяльність» від 07.12.2000 № 2121-III [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>

9. Закон України «Про захист прав споживачів» від 12.05.1991 р. № 1023-XII // Відомості Верховної Ради УРСР (ВВР). – 1991. – № 30. – Ст. 379.

10. Захаркін О.О. Шляхи оптимізації споживчого кредитування в Україні в умовах фінансово-економічної кризи / О.О. Захаркін, Т.С. Мякота // Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики: Збірник наукових праць. – 2010. – № 1 (8). – С. 79-84.

11. Івченко М. Споживче кредитування та перспективи його розвитку в Україні // Економічна правда, № 2, 2010р. – С. 6-8.

12. Кудряшов С.В. Споживчий банківський кредит в Україні: ресурсне забезпечення та ефективність : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.00.08. «Гроші, фінанси, кредит» / С.В. Кудряшов. – Ірпінь, 2007. – 19 с.

13. Мочерний С. В. Банківська система України / С. В. Мочерний, Л. С. Тришак. – Львів : Тріада плюс, 2004. – 304 с.

14. Офіційний сайт міжнародного рейтингового агентства Fitch Ratings / [Електронний ресурс]. – Режим доступу – <http://www.fitchratings.com>.

15. Офіційний сайт Національного банку України / [Електронний ресурс]. – Режим доступу – <http://www.bank.gov.ua>

16. Слобода Л. Напрями вдосконалення роботи банків України з проблемними активами в посткризовий період / Л. Слобода, Н. Дунас // Вісник НБУ. – 2011. – № 4. – С. 46-51.

17. Статистичні випуски Національного банку України. Електронний ресурс. – Режим доступу: : [http://www.bank.gov.ua/control/uk/publ ish/category?cat\\_id=57420](http://www.bank.gov.ua/control/uk/publ ish/category?cat_id=57420).

18. Туган-Барановський М. І. Основи політичної економії. Автор пер. і вступ. статті С. М. Злупко. – Львів: ЛНУ ім. Івана Франка, 2003. – 628 с.